

УДК [376 : 378. 046.4] (477)

SPECIFICITY OF LOGOPEDICAL ASSISTANCE FOR CHILDREN
IN THE HEALTH CARE SYSTEMСПЕЦИФІКА ЛОГОПЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ДІТЯМ
В СИСТЕМІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Korposh V. / Корпош В.В.

Student/студент

Kamianets-Podilskyi Ivan Ohiienko National Universitu

Kamianets-Podilskyi, 61 Ogiienka St., 32301

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Кам'янець-Подільський, Огієнка, 61, 32301

Анотація. Висвітлено стан мовленнєвих порушень у дітей на сучасному етапі та мережу закладів і установ, що надають логопедичну допомогу. Визначено та проаналізовано особливості надання логопедичної допомоги в закладах охорони здоров'я України.

Ключові слова: порушення мовленнєвого розвитку, логопед, логопедична допомога.

Abstract. The state of speech disorders in children at the present stage and the network of institutions and facilities providing speech therapy are highlighted. The peculiarities of providing speech therapy in health care institutions of Ukraine are identified and analyzed.

Key words: speech development disorders, speech therapist, speech therapy.

Вступ Численні публікації, дослідження науковців та педагогів-практиків переконливо свідчать, що мовленнєві порушення набувають вагомості актуальності в сьогоденні. Так, за офіційною статистикою 2022 року, лише один діагноз «загальне недорозвинення мовлення» фіксується частіше у шість разів, ніж 20 років поспіль. Раніше вважалося, що дитина в 9-12 місяців має говорити кілька слів; у 1,5 року – складати речення з двох слів; у 3 роки – з'являється зрозуміле для оточення мовлення. Зараз, як правило, ці етапи проходять із запізненням на пів року, майже 80% дошкільнят мають порушення у вимові звуків та побудові речень [4].

Актуальною залишається статистика спеціальних закладів освіти – 310 закладів з контингентом учнів 36292, серед яких 22 спеціальні школи для дітей з тяжкими порушеннями мовлення (3246 осіб). Також упродовж понад 20 років в Україні впроваджується в закладах дошкільної, шкільної, професійної та вищої освіти інклюзивна форма навчання. Тут зосереджено понад 32 тис. дітей з особливими освітніми потребами. Близько 95% учнів цих закладів потребують логопедичної допомоги [5]. Тобто ця категорія дітей потребує кваліфікованої допомоги.

Це саме допомога, яку надає фахівець логопедії. Завданням логопеда є усунення різних порушень усного та писемного мовлення, запобігання різним відхиленням мовленнєвого розвитку дітей, розповсюдження логопедичних знань серед педагогів та батьків. Це «ремесло» має свою історію, яка досить тривала, але перші кваліфіковані логопеди з'явилися лише після Другої світової війни. Саме лікарі-отоларингологи, які розумілися у причинах порушень мовленнєвого розвитку стали надавати дітям логопедичні послуги. В Україні одним з перших логопедів стала лікар і науковець І.Й. Дьоміна (Кацовська) [7].

Основний текст.

Зараз в Україні спектр установ, закладів, де можуть надаватися логопедичні послуги, надзвичайно великий. Логопеди працюють в закладах освіти, організаціях системи охорони здоров'я, соціального захисту.

У системі Міністерства охорони здоров'я України серед закладів, що надають логопедичну допомогу особам такі:

- амбулаторно-поліклінічна мережа – логопедичні кабінети поліклінік для дітей і дорослих;
- стаціонарна мережа – дитячі неврологічні диспансери, денні неврологічні стаціонари, мовленнєві центри, спеціалізовані будинки дитини, неврологічні відділення, отоларингологічні клініки та відділення, відділення та клініки щелепно-лицевої хірургії, геронтологічні та нейрохірургічні клініки, психоневрологічні клініки, відділення реабілітації дорослих та дітей у клініках при науково-дослідних інститутах, окрім логопедичних кабінетів поліклінік у кожному місті працюють відділення відновлювального лікування при дитячих поліклініках. Перспективною формою корекційної допомоги є організація відновлювального лікування підлітків та дітей з патологією ЦНС в амбулаторних та денних стаціонарах дитячих поліклінік;
- санаторно-курортна мережа – дитячі спеціалізовані неврологічні санаторії, санаторії з порушенням опорно-рухового апарату [1, с. 739].

Логопед і лікар у своїй діяльності з виконання функціональних обов'язків проходять практично одні й ті самі етапи і в результаті виходять на висновок (діагноз). Важлива роль відводиться співпраці логопеда з усіма фахівцями, задіяними в корекційний процес, передбачає володіння прийомами професійного спілкування з колегами для досягнення максимально позитивного результату у роботі, корекції відхилень у мовленнєвому розвитку дитини.

Логопедична допомога для всіх осіб з порушеннями мовленнєвого розвитку в умовах лікувального закладу починається з оцінки стану мовлення. Треба визначити потреби пацієнта у допомозі та підібрати найкраще лікування для нього та педагогічну терапію. Діяльність логопеда пов'язана з усіма фахівцями, які працюють в лікувальній установі, кожен фахівець, орієнтуючись на вирішення питань у сфері своєї компетентності вносить відповідне розуміння цілісної картини визначення стану й розвитку дитини чи дорослої особи, а також прогноз її можливостей у плані виправлення порушень.

У постановці нозологічного діагнозу вирішальна роль належить лікареві (психіатру, неврологові, педіатру та ін.). Кваліфікація мовленнєвого розвитку покладається на логопеда, який спільно з дефектологом визначає адекватні можливості дитини, форму навчання, а також тип освітнього закладу. Спеціальна ситуація розвитку, середовище, в якому перебуває дитина поза освітнім закладом.

Посада логопеда лікувальної установи належить до переліку педагогічних працівників. І це не зважаючи, що логопед працює в лікувальній установі освіти він має педагогічну. Істотна відмінність спеціальності «логопеда» медичної установи від логопеда освітньої установи полягає в тому, що окрім готовності

до роботи з різними категоріями дітей (за віком: діти дошкільного, шкільного віку, за діагнозом: дизартрія, ринолалія, дисфонія, тахілалія, брадилалія, з порушеннями лексико-граматичної будови, з порушеннями фонематичного сприйняття, алалія, заїкання, дисграфія, дислексія, афазія) він повинен бути готовим до надання логопедичної допомоги дорослим особам.

Основний зміст роботи логопедів в амбулаторно-поліклінічних закладах полягає у проведенні діагностичної, консультативної роботи, у наданні корекційної допомоги дітям з вадами мовлення, проведенні занять з виправлення мовленнєвих порушень у дітей (дорослих), профілактиці мовленнєвих порушень і пропаганді логопедичних знань серед населення.

Основними завданнями логопеда лікувальних закладів є такі:

- проведення занять з дітьми по виправленню дефектів усної і писемної мови, сприяння подоланню зумовленої ними неуспішності з рідної мови;
- підтримання систематичного зв'язку із заступниками директорів шкіл з навчальної роботи і класними керівниками учнів, що відвідують логопедичний пункт, відвідувати уроки у прикріплених школах, щоб виробити єдину спрямованість у роботі з учнями, які мають вади мови;
- складати щорічний звіт про роботу і подавати його у районний (міський) орган державного управління освітою;
- брати участь у засіданнях методичних об'єднань учителів-логопедів;
- інформувати педагогічні ради прикріплених шкіл про завдання, зміст, наслідки роботи логопедичного пункту;
- здійснювати зв'язок з дошкільними закладами, школами для дітей з важкими порушеннями мови, логопедами та лікарями-спеціалістами дитячих поліклінік;
- вести пропаганду логопедичних знань серед батьків; періодично виступати на батьківських зборах з доповідями про завдання і специфіку логопедичної роботи щодо підвищення успішності учнів;
- надавати батькам консультації, які занотовуються у журналі обліку консультацій [2].

Вивчивши обов'язки та специфіку роботи логопеда у закладах охорони здоров'я (дитяча поліклініка, дитячий психоневрологічний диспансер, будинок дитини) та вчителя-логопеда закладу освіти (дошкільні, шкільні заклади, логопункт) бачимо, що в їх роботі є багато спільного, але є і розбіжності, або своя специфіка. Спільними моментами є такі:

1) *організаційна складова* – ведення робочої документації:

- журнал відвідування дітей,
- мовленнєва картка на кожну дитину,
- перспективний план роботи на рік,
- журнал обліку занять логопеда з дітьми, журнал обліку дітей (де вказуються відомості про дитину та її батьків),
- інформація про роботу за рік,
- журнал обліку консультацій, облік динаміки мовленнєвого розвитку дітей,

- характеристики (в системі охорони здоров'я – виписки-характеристики),
- інформація про роботу логопедичного кабінету;
- кожній дитині необхідно приділяти не менше 20-30 хвилин (щоб діти не втомлювалися, рекомендується урізноманітнювати роботу, заняття з кожною групою слід проводити не менше, ніж 2 рази в тиждень, за свій робочий день логопед повинен прийняти 12 осіб відповідно до норми, затвердженої Положенням про дитячий логопедичний кабінет;
- відповідають за логопедичний кабінет та його наповнення.

2) *практична складова* – педагогічна робота з виправлення порушень здійснюється у формі занять та консультацій;

- ❖ заняття проводяться відповідно до складених програм проведення індивідуальних, групових та підгрупових занять з дітьми; в підгрупі разом об'єднуються діти з однаковими мовленнєвими порушеннями (дислалія, дизартрія, ринолалія, заїкання, недорозвинення мовлення), за віковим принципом (діти дошкільного віку, учні молодшого шкільного віку), а також з урахуванням рівня мовленнєвого розвитку дітей, допускається комплектування груп учнів з різних класів; діти, які страждають на тяжкі ПМР, потребують лише індивідуальних занять;
- ❖ при наявності потреби дитина може переводитися з однієї форми заняття на іншу;
- ❖ системні спостереження – фіксування динаміки розвитку дітей;
- ❖ впровадження в практику сучасних методів логопедичної допомоги;
- ❖ підготовка до занять, добір та виготовлення необхідних наочно-дидактичних матеріалів;

Аналізуючи систему надання логопедичних послуг варто наголосити увагу на важливому моменті. Порушення мовленнєвого розвитку розповсюджене явище не тільки у дітей, а й у дорослих людей. Порушення темпу, ритмічних особливостей і плавності мовлення проявляється своєрідними спазмами, що виникають у багатьох сегментах всієї конструкції мовленнєвого апарату. Доросла людина може не контролювати це, проте мимоволі при вимові звуків відбувається їх вимушене повторення. Із-за різних фізичних, психологічних чи психічних травм (інсульт, черепно-мозкові травми, центральне периферичне ураження ЦНС) у дорослих може початися затримання мовлення та заїкання. Від заїкання страждає майже 1 % дорослих і 5 % дітей населення України, зазвичай воно виникає до 3–5 років.

За даними медичної статистики близько 25% пацієнтів, що перенесли інсульт, страждають тим чи іншим ступенем порушення мовленнєвого розвитку. Гострий мозковий інсульт посідає друге місце у переліку головних причин смерті та функціональної неспроможності в Україні. За офіційною статистикою в нашій країні щороку стається 100000-110000 інсультів (понад третина з них – у людей працездатного віку). Гострий мозковий інсульт може спричинити параліч кінцівок, втрату зору, порушення ходи, мовлення та психічних функцій. У пацієнтів, які перенесли інсульт, порушення мовлення спостерігається більш ніж в 30% випадків і є другим за значимістю і поширеністю дефектом після рухових порушень [4]. Тому необхідно своєчасно

помічати перші ознаки патології і як можна швидше звернутися до фахівця, щоб швидше вилікуватись.

Висновки.

Отже, отримати логопедичну допомогу в Україні можна в освітніх закладах та медичних установах, функціональна діяльність логопеда в системі охорони здоров'я та вчителя-логопеда в системі закладів освіти має багато спільного та специфічного. Необхідно відзначити, що спектр системи закладів в Україні, де отримують логопедичну допомогу особи з ПМР великий. Він забезпечує їм повноцінне існування в суспільстві в подальшому. Робота логопеда з різними категоріями дітей та з дорослими неоднакова, вона має чітко виражену специфіку в різних корекційних освітніх організаціях і службах.

Список використаних джерел

1. Логопедія: підручник. За ред. М.К. Шеремет. Вид. 3-тє, перер. та доповн. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2015. 769 с.
2. Положення про логопедичний кабінет дитячої поліклініки (13.05.1993)
3. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ, ТОВ «Агенство «Україна», 2019, 300 с.
4. Салига І. М. Логопедична допомога URL : <http://sadok-zernyatko.com.ua/psychologichna-sluzhba>
5. Тимошко Г.М., Гладуш В.А. Розвиток комунікативної компетентності педагогів в умовах інклюзивного середовища: монографія. Ніжин: Видавець Лисенко М.М., 2023. 192 с.
6. Шеремет М.К., Гладуш В.А. Життєвий шлях та науково-методична діяльність Ірини Йосипівни Дьоміної. *Логопедія*, 2018. №13. С. 77-87